

פריס, 27.7.37

בוקר נפגשתי עם צוקרמן. דבריו אישרו לי חרושם שהיה לי כתובת יהודי פולין:
הרגשת רווחה, הפעלות והתחלוא דבאולה. אולי עוד יש למנוע חרועת נצחון. מפני
שהחרועה מזיק - ומפני שהנצחון עוד למענינו. אל יתהלל החיגר כמפתח. —

פריס, 27.7.37

י"ט אב תרצ"ז

קמוס -

לא טוב עשית - שבמשך כל הזמן לא כתבת לי אף פעם. העובדה שאני לא כתבתי איננה
מספיקה. אני כתבתי הביטה והדברים יכלו להגיע אליך. ולי היו קצת יותר סרדום
פאשר לך. ואל תעשה זאת להבא. אמנם מאמא ידעתי כל הזמן מה אתך, אבל אני רוצה
לדעת לא רק אם אתה בריא ולומד ועובד - לי חשוב מאוד לדעת גם מה אתה חושב ואיך
אתה מתייחס לשאלות הגדולות העומדות עכשיו על הפרק. ואני אנסה הפעם הזאת - אם לא
יפרידו אותי בסרט אסיים דברי - לחת לך סקירה סמכה על מצב העניינים.

יצאתי ממכון מלונדון - לאחר סיום פרשת חשובה. פרשת הועדה המלכותית והתגובה
הראשונה של העם האנגלי להצעות הועדה. ואנו עומדים עכשיו לפני התגובה של העם
היהודי - תגובת הקונגרס. מחר בבוקר אני אצא עם אטא לצוריק (באולה הולכת שחר
לאנטוורפן לאולימפיאדה של הפועלים, וחבוא לצוריק ביום פתיחה הקונגרס) וכעת זו
של ימי-ביניים מאימה לסקירה של העבר ולדיון על העתיד.

למען הסביר לך כהוגן את המצב שאנו עומדים לפניו וכן גם למען נמק את עמדותי
ודעתי בסאלות הגדולות והאחריות העומדות לפנינו - עלי לחת לך סקירה קצרה
מהשאלות הדברים שהביאה לידי הצעת החלוקה והקמת מדינה עברית.

א. טיב המאורעות בשנת 1936.

המהומות שפרצו בארץ באפריל 1936 דומות בכמה מניס למהומות שקדמו לה בשנת 1920,
1921, 1929, 1933. אולם בהיקפן, בחקפן ובהשפעתם המוליטית הן שונות בתכלית.

הפעם היה ברור שהעמדתנו בפני מרד ערבי גם נגד אנגליה וגם נגד "הבית הלאומי".
אמנם, אילו הייתה בארץ ממשלה הוגנת, חקירה ונאמנה לא היה הטבח ביפו נהפך להתקוטמות
כללית. מפוטקפקני אם הערבים ומנהיגיהם פיללו בעצמם שיש בכוחם לסדר שביטה של
שש חדשים ולעמוד בחוקף כזה נגד כוחות המשטרה והצבא. בהתפשטות "המרד" ובהמשכתו
יש למקידות וקודם כל לנציב חלק רב. אולם עובדה היא עובדה - ויהיו גורמיה מה שהם.
במשך חצי שנה הייתה הארץ פרועה, משך הערבים מושבת, בסחון החיים והרכוש הרוס, כוחות
הממשלה משותקים - ולא רק הארץ הקטנה שלנו, אלא העולם כולו היה מזועזע מ"המאורעות".

לא רק ערבי א"י - אלא ערבי הארצות השכנות (ושוב ע"י הרשלנות הפלילית וגם לא מעט
ע"י החמיכה הגלויה והנסתרת של ממשלת א"י לקחו חלק פעיל במהומות - אם על ידי
התערבות צבאית (כנופיות מזוינות מסוריה ועירק) ואם ע"י התערבות דיפלומטית (פנית
מלכי ערב ומיניסטרים של עירק). שאלת א"י, שנפתרה כאילו ע"י הצהרת בלפור והמנדט
הבריטי - נפתחה מחדש.

מיום כיבוש הארץ ע"י הצבא האנגלי נעשתה האימפריה הבריטית הגורט המכריע בגורלה
של הארץ. רק אנגלים מועטים התעניינו חמיר בא"י וידעו את הצהרת בלפור והמנדט.
האימפריה הבריטית היא כל כך גדולה ורחבה, שאלותיה כה מסובכות וקשות, דאגות העם
האנגלי כה מרובות וא"י כה קטנה - ורק יחידי סגולה בקרב האנגלים עקבו בימינו כחיקונים
אח הנעשה בארץ. לרוב היו אלה פקידים, פקידי משרד המושבות שתפקידם הרשמי הוא
להתעניין בשאלות א"י. היו גם מדינאים וסופרים מועטים שידעו פחות או יותר מה נעשה
בארץ.

אולם המאורעות הכריחו כל אנגלי לחשוב מחדש על שאלת א"י. יום יום היה כל אנגלי
קורא בעיתונו על פצצות, יריות, התנפלויות ורציחות - ואי-אפשר היה שלא תתעורר אצלי
שאלה: מה פשר הדבר? על מה המלחמה הזאת? ואם מי הצדק?

והאנגלים היו זכוכים. מצד אחד ידעו שאנגליה התחייבה כלפי העם היהודי לחקל על
הקמת ביתו הלאומי בא"י, אבל מה זה "בית לאומי"? מושג זה נתחדש לאחר המלחמה,
ואיש לא ידע היטב מה פירושו ומה כוונתו. האם זוהי מדינה עברית? אם כן - מדוע

ב. תפקידה של הועדה הכלכלית.

ועדה זו נתמנתה ע"י הממשלה האנגלית. תפקידה היה לחקור את עילת המאורעות לברוך טענות היהודים והערבים ולבחון אם המנדט נחגש כהלכה או לא. אולם באמת היה לוועדה תפקיד יותר גדול. זו לא הייתה רק ועדה של הממשלה - אלא ועדה של העם האנגלי, של דעת הקהל האנגלית. לא כל אנגלי מסוגל ומוכן להתעמק בשאלה לקרוא את כל החקירות והריונים - וחכונות, או לבקר בארץ ולחקור במקום את מצב העניינים. בימים כתיבונם אין האנגלי המשוש מתעניין כלל בא"י - ואינו יודע אפילו שארץ זו מתנהלת ע"י מנדט בריטי. אבל אספק המהומות הכריחו כל קורא עתון אנגלי להתעניין בנעשה בארץ וגם הסילו עליו חובה להכריע בשאלה. אבל הוא הרגיש שאין בכוחו וכידיעתו להכריע -

ושמח למינוי ועדה של מומחים אשר יבקרו בארץ, ישמעו כל הצדדים, יבחנו כל הטענות, ויעל יסוד נסיונם הממלכתי והמדיני יציעו פתרון לשאלה הקשה. אמנם כשנתמנתה הועדה הוגבל וצומצם תפקידה: בפרישו הוכרז במלמנט האנגלי ע"י מיניסטר המושבות שאין הועדה מוסמכת לשנות את המנדט או לצאת מגדרו. אבל מהרגע הראשון היה ברור לי - כמו שהיה מוכרח להיות ברור לכל בר-דעת פוליטי - שההגבלה הפורמלית הזאת אין לה אף כל ערך. שאלת א"י בכל היקפה נפתחה מחדש - והועדה עלולה להציע הצעות מרחיקות לכת.

אי אפשר כמובן היה לדעת מראש מה תהיינה הצעות הועדה. חברי הועדה אינם אבסטרקטים הפועלים לפי חקים מכניים, אלא אנשים חיים, עם נשיות וטבולות אינדיווידואליות (אישיות עם סימפטיות ואקטיביות פוליטיות. אולם דבר אחד - היה ברור לי כל הזמן, ועדה זו לא תסתפק בהצעות עראיות, חולפות, מטליאות אלא תנסה למצוא פתרון סופי, מכריע לשאלה.

כי בעצם הציבו המאורעות שאלה דו: א"י החיה הפך למדינה יהודית או שאר ארץ ערבית. המחלוקת בינינו ובין הערבים העמם לא הייתה, כבשנת 1929, על כוחל מערבי. השאלה המרכזית הייתה שאלת-העליה, או יותר נכון שאלת היקף העליה... לפני המאורעות הגיעה העליה היהודית לששים ושנים אלף לשנה. אם עליה כזו תמשיך - תעשה הארץ בעוד מספר שנים לארץ יהודית, כי היהודים יהיו אז רוב בארץ. בשנת 1929, בפני ועדת שו, טענו הערבים טענת נישולו היהודים מנשלים את הפלחים מעל האדמה.

השענה הפעם של הערבים היתה אף היא שענה נישול, אבל שענה נישול אחרת - לא נישול מהערקע (שענה זו נחבדה) אלא נישול מהפולדת. למי תהיה מולדה זו - לעם היהודי או לעם הערבי?

ואם כי בהוראות שניתנו לוועדה לא הוצגה שאלה זו כלל וכלל - אבל ההיסטוריה הציגה אן ורק שאלה זו בפני הועדה, כי שאלה זו הוצגה בפני העם האנגלי ובפני הממשלה האנגלית. המסך העליה היהודית בהיקפו הישן מוכרח במשך שנים לא רבות להפוך את א"י לארץ יהודית, למדינה יהודית. כל החלטה והצעה שמניחה עליה בזן פירושה למסור א"י כולה ליהודים. לפני 1933, כשהעליה היתה קטנה - לא היה קשר ישר, בולט בין היקף העליה ובין הקמת מדינה יהודית. לאחר 1933, כשהעליה עלתה עד 30,000, 40,000 62,000 לשנה - הובלט לכל העולם שהעליה היהודית עלולה להפוך א"י למדינה יהודית. התחן אנגליה דבר זה - או מצמצם באופן מלאכותי את העליה היהודית לשם מניעת רוב יהודי בארץ. כלומר אשר מרון את היהודים להשאר מיעוט חמידי ונצחי בארץ זו היתה למעשה השאלה שחוצגה בפני הועדה. לא באופן פורמלי, אלא באופן מעשי, עובדתי.

בחוסעתנו לפני הועדה לא דרשנו הקמת מדינה יהודית - אבל נלחמנו על היקף עליה ("עליה לפי יכולת הקליטה הכלכלית של הארץ") אשר פאליו יביא אתו התהוות מדינה - עברית, באשר היקף לא מוגבל א' ומצומצם באופן מלאכותי מוכרח להביא לידי רוב יהודי.

ג. המוצא האפשרי.

ברוב חדשי המאורעות ישבתי בלונדון ועקבתי אחרי נשית דעת הקהל האנגלי, באותם הימים היתה לפני בעיקר מטרה אחת: למנוע הפסקת העליה. כידוע לך זו היתה הדרישה העיקרית של הערבים. כל מלכי ערב חסכו בחוקף רב בדרישה זו. הפקדות בארץ אף היא חפצה בהפסקת העליה - כי ראתה בהפסקה זו האמצעי היחיד להפסקת המהומות בלי שפך-דם רב. גם דעת הקהל באנגליה נטחה להפסקת העליה. כשפרצו המהומות בסנת 1921 הפסיק הנציב העליון היהודי (סמואל) את העליה. לאחר מהומות 1929 הפסיקה הממשלה בלונדון את העליה. וגם הטעם אא רצחה הממשלה להפסיק - באופן זמני - את העליה.

אבל הפעם היה ברור שהשאלה אינה הפסקה זמנית אלא גורל העליה כולה נחון בכף המאזנים. היו גם יהודים רבים שחשבו שיש להפסיק העליה באופן זמני "למען השלום" - אבל לי היה ברור שהפעם יש בהפסקה של העליה, אפילו הפסקה זמנית, גזר דין של מות. כי המלחמה הפעם הייתה נגד זכותנו לעליה, נגד עליהנו בזכות ולא בחסד, וכל הפסקה של העליה מערערת את זכותנו זו ואולי הורסת אותה.

לא אעמוד כאן על הפשרה הזאת של מלחמתנו נגד הפסקת העליה. כידוע לך - הצלחנו במלחמה זו - העליה לא נפסקה, אבל המלחמה נגדה לא נפסקה, אף היא, והועדה הייתה צריכה להיות השופט העליון.

אי אפשר היה לי לדעת מה תחליט הועדה אולם הסתכלותי בהלך-הרוח של אנגליה בימי המאורעות נחנה לי המפתח להבנת הלך-רוחה של הועדה. רוב הצבור באנגליה, גם בעתונות וגם בפרלמנט נטה אהדה ליהודים ולציונות. אבל אהדה זו היה לה גבול מסוים. כל עוד נמשכו המהומות עמדה לנו האהדה האנגלית למנוע הפסקת העליה. כל הזמן התרינו בממשלה לבל תכנע לאלמות הערבית - ועם כל חולשתה של הממשלה היא לא נכנעה אולם דעת הקהל באנגליה לא תמכה בנו כשדרשנו הגדלת העליה כפתרון הנאמן והכעסי ביותר נגד ההחדשות מהומות. אנו כענו: תרחיבו העליה היהודית, תיצרו בזמן קצר ישוב יהודי גדול, וק"י כך תסלו מהערבים את "החשק" להתגמל עלינו. כשהערבים יראו שהממשלה גמרה אומר להגשים בלי כל היסוסים את מדיניות הבית הלאומי, כשהערבים יעמדו בפני ישוב יהודי גדול, חקיף ומתרחב במהירות - לא יעזו יותר להתנגד בכוח - ובארץ ישחרר שקט. לדרישה זו - הצודקת וההגיונית - לא מצאנו באנגליה אוזן קשבת. כנראה שהאנגלים לא רצו יותר מדי להתגרות בערבים בארץ ולעורר שנאה הערבים והמוסלימים שמחוץ לא"י. וכל ידידינו למחצה ולשליש שבקרבו האנגלים טענו: לאחר השקט המהומות מן ההכרח יהיה לעשות הנחות לערבים. כמובן לא הנחות מרחיקות לכת, אבל לא קבלת דרישות הערבים להפסיק לבמרי את העליה או להקים בארץ ממשלה ערבית - אבל הנחות חלקיות על חשבון היקף העליה.

עקבתי גם כל הזמן את הלך-רוח הועדה המלכותית. וגם בוועדה מצאתי אותו הדבר. הועדה אומנם נזהרת מהביע דעה - אולם מעאלותיה וחקירותיה לא קשה היה לעמוד על נטייתה והלך-רוחה.

גם בסני הועדה דרשנו המרצח הטמפו של העליה, החשק בנין הארץ, האצת גידולו של הביט הלאומי. דרישה זו לא נתקבלה על דעת הועדה. והטעם כנראה היה זה: הרחבת העליה בחור יסוד למדיניות האנגלית הארץ פירושה: הקטת מדינה יהודית במספר שנים קטן - הפיכת א"י כולה לארץ יהודית - אנגליה לא הייתה מוכנה לכך. רוב כזה עם הערבים, עם כל העולם הערבי, לא היה לפי רוחה של אנגליה.

ולאחר שהועדה עזבה את הארץ סיכמתי לעצמי את הסיכויים הצטויים לנו מהסקנות הועדה, וכאחי לידי מסקנה שאנו עומדים בסני טכנה איומה של קיצוץ העליה. ושאלתי אז עצמי: האין מוצא אחר? האם הכרחי ורצוי שאנגליה תכריע עכשיו הכרעה גמורה למי תהיה הארץ - ליהודים או לערבים? אם תעמוד לפני הכרעה כזו - לא תכריע לסובתנו. האין מוצא אחר?

ובחילת שבועות הזמנתי את מרכז המטלגה. הרציתי על החששות הקשים שיש לי לגבי מסקנות הועדה: שהם יציעו קיצוץ העליה (אם לא גיבוש הביט הלאומי), איסור קניות קרקע באזורים מסוימים, הקטת סוכנות ערבית בהשתתפות באי-כוח המלכים הערבים וכדומה. אכרחי שגם אמילו אם יניחו את"הסטטוס קוו" (המצב כמו שהוא עכשיו) - תסמן העליה פאליה כמו שראינו בחדשים שלאחר המהומות. ועלינו למצוא מתרון רדיקאלי (יכודי) חיובי - ומתרון זה יכל להיות בכיוון של "חלוקת הארץ לשני חלקים, על מנת שבתחלף אחד הוקם מדינה יהודית, וזו תעשה חוזה עם אנגליה כדוגמת עיראק, מצרים וסוריה", ובתחלף ~~אחר~~ השני - תוקם מדינה ערבית.

עבדתי גם חכמים של חלוקה, שעל פיה יהיו במדינה היהודית כשלוש מאות אלף ערבים, עם רוב יהודי. לפי הצעתי היו צריכים להכניס למדינה היהודית את מחוזות צפת, נצרת, סבריא, חיפה, בית שאן, סול כרם (עד ההרים), יפו, רמלה - וחצי הנגב. הצעתי ש:ו, לוד ורמלה ישארו במדינה הערבית ויחולקו לחלק הערבי ע"י פרודור. ירושלים, בית לחם ונצרת ימסרו לאנגליה, ומחוזות עכו ועזה, המיושבים כמעט אך ורק ע"י ערבים, יהיו אבסורדניים כדוגמת מחוז אלכסנדריה בסוריה.

אמרתי אזו "התכנית הזאת יכולה להראות ברבע הראשון כתכנית מנטסטית. ואמנם היא היתה אולי מנטסטית לפני שנה, ויכולה להיות מנטסטית בעוד שנה, אבל כרגע לא, משום שיש גורמים המסייעים לכך. - שאלת א"י הוצגה מחדש בהיקפה המלא.

- היו מאורעות בארצות השכנות, ושאלת סוריה נפתרה אף היא בדרך זו. הוקמה ממלכת עצמאית בסוריה. ממלכת עצמאית שניה בלבנון, ומחוז אלכסנדריה נקטע כסנג'ז אבסונומי".

אבל הוספתי אזו "אם תכנית זו תופיע כהצעה יהודית - היא אבודה. צריך לעשות אותה לתכנית אנגלית - אם נוכל למצוא אנשים בכל המפלגות האנגליות - צורציל, צ'מברלין, לויד ג'ורג', גרינווד, אטלי - שיעשו את התכנית הזאת לפרוגרמה שלהם היא עלולה להתקבל. ואם חבר-הלאומים ידע שהיהודים מקבלים התכנית - לא ימריע בעדה. לדעתי יש שנסיים פוליטיים שהתכנית תתקבל".

מדוע עמדתי על כך שהצעה זו לא תופיע בחור הצעה יהודית? תכנית חלוקה מחייבת ביטול המנדט. אם אנחנו נציע חלוקה - יחכן שאנגליה תקבל את החלק הראשון - ביטול המנדט, אבל אין ערובה שהיא תקבל החלק השני - יסוד מדינה יהודית. ולפי שעה כל מסעננו הפוליטי הוא המנדט, ואין אנו רשאים להסתלק מהמנדט - כל זמן שלא קיבלנו חמורתו דבר מה טוב ממנו. מדינה יהודית בחלק של הארץ - בשטח מתאים וגבולין הוגנים - נראה לי לדבר מה טוב ממנדט, אבל אנו יכולים רק לתת הסכמתנו לביטול המנדט, אין בכוחנו להכריע אנגליה להקים מדינה יהודית ולתת למדינה זו את הגבולים הדרושים לה. ומשום כך עלינו לפי שעה לעמוד על דרישתנו שהמנדט צריך להתקיים באמונה, והצעה החלוקה צריכה לבוא מצד האנגלים, ואם נראה שההצעה היא טובה - נקבל אותה ונוותר על המנדט.

הישיבה שבה הצעתי תכנית זו נחקימה בביטנו, בחדרי, ביום 4 לפברוארי. בוויכוח אמרו חברים אחדים שתכנית זו היא מנטסטית. הוויכוח נמשך עד אט שנסעתי מהארץ. גם ברל לוקר, וגם יצחק טבנקין טענו בכל חוקף שאין כל שנס שהצעה כזו חובא מצד אנגליה או שאנגליה תסכים, ומכיוון שכל הדבר אינו אלא דמיון בלתי אפשרי יש בו נזק רב, כי צ בינתיים נחליף את המנדט.

אני עניתי לחברים אלה: איני יכול להגיד שהתכנית מוכרחת להחקבל באנגליה, אין לי שום וודאות בדבר, אולם ברור לי שיש אפשרות ריאלית (ממשית) שהתכנית כזו תתקבל - ועלינו לעשות הכל למען שהאנגלים (לא היהודים) יבואו בהצעה כזו. כי זהו חמוצא היחיד שיקדם את עניינינו בארץ - אחרת נעמוד בפני עליה מקוצצת, בפני פשבר כלכלי בארץ, בפני הרעת מצב היהודים בגולה, בפני דלדול התנועה הציונית - כי בלי עליה גדולה לא תהא תנועה ציונית גדולה. הנוער היהודי וההמון היהודי לא יוכל עכשיו, במצוקת האיומה בגולה, להסתפק בפרוגרמה ציונית שאין אהא אפשריות גדולות של עליה.

ד. מסקנות הועדה המלכותית:
אני מניח שקראת את הסיכום של מסקנות הועדה. לצערי הרב - נתאמתו כל חששותי. בחלק השני של הדו"ח של הועדה מוצעים כל מיני הגבלות וגזירות על העליה, ההתישבות (מכסימום פוליטי של 12.000 לשנה במשך חמש השנים הקרובות, אסור רכישת קרקע באזורים פסוימים, והכבדות קשות של קניה קרקע בכלל, הקמת סוכנות ערבית בהשתתפות נציגי המלכים הערבים ועוד). אני שולח לך בזאת גם רשימה קצרה שכתבתי מיד לאחר שקראתי בפעם הראשונה את הדו"ח המלא של הועדה. אני מצרף גם (באנגליה) ניתוח קצר אבל מפורש מהצעות הועדה על דבר החלוקה.

תכנית החלוקה של הועדה שונה מהתכנית שאני הצעתי למרכז. השנויים^{הם} גם לרעה וגם לטובה. אעמוד כאן על השנויים העיקריים.

1) השנויים לרעה:

א) לפי תכניתי נכלל כל עמק התוף מגבול דרומי של מחוז עכו ועד גבול צפוני של מחוז עזה במדינה היהודית. הועדה אינה נותנת לנו כל העמק, אלא חלקו. לפי הצעתי היה הגבול המזרחי שלנו צריך להיות קרוב לגבעות יהודה ושומרון. לפי הצעת הועדה - הגבול הוא בעמק עצמו.

ב) לפי הצעתי תיינו צריכים לקבל חצי חגב מדרומה של באר שבע עד גבול מצרים וספרץ אילת (עקבה). הועדה מוטרפת שטח זה (מלבד פנה מזרחית צפונית של ספרץ אילת) למדינה הערבית.

ג) לפי הצעתי היו עריט טבריא, צפת וחמשה צריכות להיות יהודיות, הועדה מציעה להקים מנזר זמני על ערים אלה.

ד) לפי הצעתי נמסר ליהודים שלטון מלא על כל המדינה היהודית, מלבד הזכויות שיהיו לאנגליה בחיפה, על פי חוזה שיכרת בין המדינה היהודית ובין אנגליה - לא לפי הצעת הועדה מוגבלת הסמכות של המדינה היהודית בנמלים ועל חוף ים כנרת.

2) השנויים לטובה.

א) לפי הצעתי הוצא מחוז עכו מחוץ המדינה היהודית. הועדה מוסרת כל המחוז לנו, היא רק מציעה מנזר זמני על העיר עכו.

ב) לפי הצעתי הוצא כל מחוז עזה מהמדינה שלנו. הועדה מוסרת לנו חלק (אמנם החלק הקטן) של מחוז זה עד קרוב לבאר-טוביא.

ג) אני הצעתי קורידור (מסדרון) ערבי מיפו לוד ורמלה למדינה הערבית. הועדה מציעה מסדרון אנגלי מיפו ועד ירושלים, הכולל שטח גדול מעבר לרכבת ולכביש, ומוציא את לוד ורמלה מהמדינה הערבית.

החשיבות של הצעה זו של הועדה היא כמולה: א) בערוזדור מותר ליהודים להתיישב, כי אין המרוזדור שטח ערבי, אלא אנגלי. ב) המסדרון מאפשר מסירת ירושלים התחתונה למדינה היהודית.

ד) הועדה מציעה להוציא את כל הערכים היושבים בעמק החוף, בעמק יזרעאל, בעמק הירדן (מעכבה) מהשטח היהודי ולהושיבם בעבר הירדן או במקום אחר בשטח הערבי - וע"י כך יקבלו היהודים את העמקים האלה כשהם פנויים לגמרי מיישוב ערבי - וכאומן כזה הגדל מי כמה אפשרות ההתיישבות היהודית. הצעה יש לה יתרון עצום, והיא שקולה בעיני כנגד הנגב (כמובן, אם תוצא למועל).

אבל שכחתי עוד שני חסרונות עיקריים של הצעת הועדה:

ה) הועדה מוציאה את דגניה ובנויה והחנה הכוח של רוטנברג בנהריים מהמדינה היהודית.

ו) הועדה מוציאה מהמדינה היהודית את מפעל ים חמלה, שיש לו ערך עצום כשהוא לעצמו, וערך נוסף לבני פיתוח התעשייה החימית בארץ.

כשאני שוקל את היתרונות והחסרונות של חכנית הועדה לעומת חכנתי אני מוצא אותה גבילה יותר טובה. בשני דברים גדולים, שאין לשער ערכם, שפטיינה הצעה הועדה:

א) מטירת כל הגליל ליהודים, והעמדת הגבול שלנו בצפון על גבול הלבנון; שכנות זו יש לה ערך מוליטי כביר, כי הלבנון והיהודים מעוניינים שניהם בשכנות זו. הנוצרים בלבנון כמעט לא יוכלו להתקיים בלי מדינה יהודית על ידם, וגם אנו מעוניינים בכרית עם הלבנון הנוצרי.

ב) הצעת הסנסטר (העברה) של הערבים מחוף העמקים שלנו. אנו לא היינו יכולים ורסאים להביע דבר כזה, כי אף פעם לא רצינו לנשל את הערבים. אבל מכיוון שאנגליה מוכרת חלק של הארץ אשר הובטחה לנו - למדינה ערבית אין זה אלא יוסד שהערבים בכדינהנו יועברו לחלק הערבי.

יתרון נוסף להצעה הועדה, שהיא מוסרת שלושת רבעי החוף הארצישראלי. למען שנוכל להביא לא"י הרבה יהודים עלינו לאחוז בשלושה ענפי-משק: חקלאות, תעשייה, ים. כל השטח שבנויה עליה התעשייה בארץ נמסר לנו (מלבד ים הכלה). אם העמקים יפוגו מהערבים - תפתח לפנינו אפשרות שלא שערנו בשביל החישובות חקלאית. כי העמקים נותנים להשקאה, ונוכל להושיב משעחה על 20-50 דונם. הים שנמסר כמעט כולו לנו פותח לפנינו אומקיס רחבים בשביל סמנות ושיס ודיג.

פריס, 28.7.37

לא הספקתי למיין סכתבי אחמול. היה בדעתי לנסוע הבוקר לצוריק, אבל שניתי חכנתי. דוב בא הנה אחמול מלונדון במכונית של ויצמן, והחלטתי ללכת אתו אה"צ לצוריק במכונית (עם אמא). באולה נסעה הבוקר לאנסוורסן לאולימפיאדה של הפועלים, וחבוא